JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Torppa, Minna; Georgiou, George; Lerkkanen, Marja-Kristiina; Niemi, Pekka; Poikkeus, Anna-Maija; Nurmi, Jari-Erik

Title: Yksinkertainen lukemisen malli Suomen kielessä: pitkittäistutkimus esikoulusta 3. luokalle

Year: 2014

Version: Published version

Copyright: © 2014 Suomen puhe-luki-yhdistys FinRA

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Torppa, M., Georgiou, G., Lerkkanen, M.-K., Niemi, P., Poikkeus, A.-M., & Nurmi, J.-E. (2014). Yksinkertainen lukemisen malli Suomen kielessä: pitkittäistutkimus esikoulusta 3. luokalle. Kielikukko, 33(3), 30-31. http://www.parnet.fi/~finra/Kielikukko/Kielikukko_2014-3_nettiversio.pdf

Yksinkertainen lukemisen malli Suomen kielessä: pitkittäistutkimus esikoulusta 3. luokalle

Minna Torppa, George Georgiou, Marja-Kristiina Lerkkanen, Pekka Niemi, Anna-Maija Poikkeus & Jari-Erik Nurmi

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan luetun ymmärtämisen kehitystä ja sen suhdetta kuullun ymmärtämiseen ja lukusujuvuuteen. Tarkoituksena on tarkastella erityisesti sopiiko luetun ymmärtämisen kehitykseen suomen kielessä yksinkertainen lukemisen malli, joka on kehitetty englannin kielen kontekstissa. Yksinkertaisen lukemisen mallin mukaan

luetun ymmärtämisen taito on ymmärrettävä teknisen lukemisen taidon ja kielellisen ymmärtämisen taidon funktiona. Lukijan pitää siis pystyä lukemaan tekstiä kyseisen kielen sääntöjen mukaisesti ja lisäksi ymmärtämään kyseistä kieltä. Vaikka yksinkertaista lukemisen mallia on tutkittu paljon englannin kielen yhteydessä, tutkimusta muissa kielissä tarvitaan lisää. Suomen kielessä, kuten monissa muissakin säännönmukaisemmissa kielissä, lukutarkkuus kehittyy hyvin aikaisin lähes täydelliseksi ja yksinkertaisen lukemisen mallissa teknisen lukutaidon mittarina tulee käyttää lukusujuvuuden mittaria. Lukusujuvuuden yhteys lukemisen ymmärtämiseen ei kuitenkaan ole ehkä yhtä selkeä kuin lukutarkkuuden (jos lukee sanoja väärin, on ymmärrettävää, että luetun ymmärtäminen kärsii). Lukusujuvuuden ja luetun ymmärtämisen välisen suhteen voidaan ajatella liittyvän muistiin ja kognitiivisiin resursseihin. Ajatellaan, että toisaalta muistin rajoitukset voivat estää hyvän ymmärtämisen (esim. lauseen alku alkaa unohtua kun lauseen lukuaika kasvaa kovin pitkäksi) ja toisaalta kognitiivisten resurssien käyttö ymmärtämiseen on rajoitettua jos tekniseen lukemiseen joutuu käyttämään paljon resursseja.

Tämä tutkimus esittelee, miten lukemisen sujuvuus ja kuullun ymmärtämisen taidot kehittyvät ja ennustavat luetun ymmärtämisen kehitystä 1.-3.luokalla. Lisäksi tutkitaan, miten lukutaitoon liittyvät esikoululaisten taidot (fonologinen tietoisuus, kirjaintuntemus, nopea sarjallinen nimeäminen ja sanavarasto) ennustavat teknisen lukemisen, kuullun ymmärtämisen ja luetun ymmärtämisen kehitystä.

Tutkimukseen osallistui 1815 lasta, joita seurattiin päiväkodista kolmannen luokan kevääseen. Heidän kognitiivisia taitoja arvioitiin esikoulun keväällä, kuullun ymmärtämistä ja lukunopeutta arvioitiin ensimmäisen ja toisen luokan keväällä ja luetun ymmärtämistä ensimmäisen, toisen ja kolmannen luokan keväällä. Lukusujuvuuden ja luetun ymmärtämisen taidot arvioitiin ALLU testeillä. Analyysimenetelmänä oli polkumallinnus ja analyysit suoritettiin Mplus ohjelmistolla.

Tutkimustulokset tukivat yleisesti ottaen yksinkertaista lukemisen mallia suomen kielessä. Sekä luetun ymmärtäminen että lukusujuvuus olivat ensimmäisellä luokalla vahvassa yhteydessä luetun ymmärtämiseen ja ensimmäisen luokan lukusujuvuus ja kuullun ymmärtäminen molemmat ennustivat luetun ymmärtämistä toisella luokalla. Lukusujuvuuden yhteys luetun ymmärtämiseen väheni kuitenkin

merkittävästi jo toiselle luokalle siirryttäessä. Kolmannelle luokalle siirryttäessä lukusujuvuus ei ollut enää tilastollisesti merkitsevä luetun ymmärtämisen ennustaja. Kuullun ymmärtäminen sen sijaan ennusti sekä toisen että kolmannen luokan luetun ymmärtämistä. Näiden tulosten perusteella voidaan sanoa, että suomen kielessä lukemisen taidot kehittyvät yleensä hyvin nopeasti sellaiselle tasolle, jolla on mahdollista ymmärtää tekstiä, vaikka lukusujuvuus olisikin keskimääräistä heikompaa. Toisaalta tulokset tarkoittavat myös sitä, että aineistossamme on myös sellaisia lapsia, joilla lukusujuvuus ja luetun ymmärtäminen eivät kulje käsi kädessä; toinen voi olla toista taitoa selvästi vahvempi. Lisäksi havaitsimme, että esikoulun taidoista fonologinen tietoisuus, nopea sarjallinen nimeäminen ja kirjaintuntemus ennustivat sekä lukusujuvuuden että luetun ymmärtämisen kehitystä. Sanavarasto ennusti kuullun ymmärtämistä ja luetun ymmärtämistä.

Minna Torppa, PsT,
Akatemiatutkija,
Jyväskylän yliopisto,
Opettajankoulutuslaitos.